

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ (ESG)

Затверджено на засіданні кафедри
ЦТПАР
Протокол № 2 від «17» вересня 2024 р.

Запоріжжя 2024

УКЛАДАЧ(І):

доцент кафедри ЦТПАР, Олена ЛАТИШЕВА, кандидат економічних наук,

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП
«Бізнес-процеси та
операційна ефективність компанії»

Ірина СМІРНОВА

Керівник департаменту
управління якістю освіти
та міжнародних проєктів

Костянтин МОЙСЕЄНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав.кафедри ЦТПАР

Ірина СМІРНОВА

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Опис курсу. Освітній курс «Сталий розвиток бізнесу (ESG)» має на меті допомогти здобувачам вищої освіти зрозуміти цілі, принципи, інструментарій сталого розвитку, дослідити його переваги для бізнесу, існуючі перешкоди та ризики, а також способи їх подолання та усунення.

Дисципліна вільного вибору «Сталий розвиток бізнесу (ESG)» спрямована на вивчення студентами ключових аспектів екологічних, соціальних та управлінських стратегій (Environmental, Social & Governance - ESG), що стосуються впровадження принципів сталого розвитку, відповідального підприємництва та гнучкого управління в сучасному бізнес-середовищі.

Тематика та зміст дисципліни *розроблені з фокусом на* поглиблення знань здобувачів вищої освіти та отримання ними практичних навичок розробки та впровадження заходів забезпечення сталості розвитку бізнесу.

Актуальність вивчення навчальної дисципліни Сталий розвиток бізнесу (ESG)» здобувачами вищої освіти полягає в тому, що зараз перед підприємствами стають гостро питання раціонального природокористування, більш гнучкого та ефективного управління з врахуванням впливу їхньої діяльності на навколишнє середовище та суспільство в цілому. Вивчення цієї дисципліни дозволяє здобувачам розуміти, як досягти балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами бізнесу, як розробляти стратегії, спрямовані на створення стійкого та відповідального бізнес - середовища підприємства з врахуванням останніх трендів.

Особливість курсу полягає в тому, що здобувачі вищої освіти отримують знання, які дозволяють: зрозуміти основні поняття сталого розвитку, суть екологічних, соціальних та управлінських стратегій (ESG); вивчити сучасні дійові інструменти управління на шляху забезпечення бізнесом сталого розвитку, у т.ч. з врахуванням діючих стандартів та нормативних вимог; оволодіти алгоритмами та процедурами управління для підвищення рівня фінансової стійкості і економічної результативності, покращення показників екологічності процесів з врахуванням ESG - ризиків, підвищення рівня соціальної відповідальності, а також гнучкості та адаптивності управління бізнесу у цілому.

Практична значущість вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни полягає в отриманні знань щодо порядку дій з включення сталого розвитку в операційну діяльність на засадах інструментарію «business performance management» (BPM), а також розвитку необхідних навичок та компетенцій для розуміння та аналізу перешкод та перспектив реалізації програми ESG з метою покращення рівня задоволеності суспільства, власників конкретного бізнесу, його працівників та інших стейкхолдерів.

Вимоги:

– фундаментальні розділи математики в обсязі, необхідному для володіння інструментарієм для аналізу систем, планування та моделювання процесів (бізнес-процесів, економічних, екологічно спрямованих та соціально орієнтованих процесів тощо);

– управлінські та економічні знання: категорійний апарат і сукупність базових положень економіки та менеджменту, зокрема в контексті концепції операційних покращень, надійності та ощадливого виробництва; методи організація досліджень та прийняття рішень з диджиталізації у заходах забезпечення операційної ефективності;

- наявність корпоративного облікового запису @mipolytech.education, Microsoft Teams, Word, Excel;
- наявність особистого логіну та паролю в Moodle (для отримання або поновлення слід звернутися до деканату).

Програмні результати навчання:

- здатність розібратися в понятті “сталий розвиток”, розуміти цілі та основні положення цієї концепції;
- здатність розуміти суть ESG програм бізнесу, зокрема інструментарій імплементації стратегії сталого розвитку;
- вміння збирати вимоги та необхідні дані для планування заходів за програмами сталого розвитку, їх впровадження та реалізації, зокрема заходів забезпечення економічної ефективності, з обов'язковим врахуванням засад корпоративної соціальної відповідальності, екологізації процесів (раціонального використання ресурсів), існуючих і потенційних обмежень та ризиків в промисловості;
- здатність продемонструвати знання та вміння готувати основні дані для заходів програм сталого розвитку в умовах обмеженості ресурсів, ризику та невизначеності;
- здатність обирати та застосовувати придатні графоаналітичні методи та інструментарій моделювання, планування, прогнозування, моніторингу для планування робіт за програмами сталого розвитку та заходів впровадження бізнесом ESG програм сталого розвитку, зокрема проводити планування, розробку заходів впровадження ESG програм з метою забезпечення економічної ефективності бізнесу, рівня екологічної відповідальності та соціальної значущості та безпеки праці;
- здатність застосовувати комп'ютерне програмне забезпечення для вирішення практичних завдань, пов'язаних з обробкою різних типів даних для планування робіт, ресурсів, витрат на засадах діджиталізації, сучасних підходів гнучкого Agile – управління;
- здатність розуміти причини ризиків (ESG ризиків), вміти їх ідентифікувати та вимірювати; визначати процедуру можливого управління ключовими ESG ризиками для даного сектору економіки.

Організація курсу, форми та методи навчання.

– Освітній процес будується як комбінація лекцій та самостійного вивчення навчального матеріалу на платформі Moodle – з одного боку, та проблемно орієнтованих семінарських занять і практичних занять з відпрацювання аналітично-розрахункових навичок – з іншого.

– Відвідування лекційних занять є бажаним, однак не обов'язковим; від студентів очікується ознайомлення з матеріалом перед лекцією, що дозволить побудувати лекційне заняття у вигляді сполучення пояснень викладача та обговорення проблемних питань, які виникли при підготовці до лекції.

– Семінари і практичні заняття передбачають аналіз умовно змодельованих ситуацій та розв'язання задач різних рівнів, розбір реальних кейсів за матеріалами відкритого доступу; їх відвідування є бажаним.

– Від студента потребується виконати індивідуальні завдання та модульні контрольні роботи у терміни, встановлені у розділі «Розподіл балів за контрольними точками та графік їх виконання».

– З урахуванням поточної ситуації від учасників освітнього процесу очікується виконання вимог безпеки при сигналі «Повітряна тривога», санкції за

залишення заняття або неявку на заняття не застосовуються.

– Опціонально доступні індивідуальні та групові консультації. З викладачем можна зв'язатися через електронну пошту, в чаті або в персональній розмові в MS Teams.

Мова освітнього процесу: українська (окремі джерела інформації, інфографіка та/або візуалізація матеріалів курсу – частково англійською)

Рівень вищої освіти: бакалавр, магістр.

Підсумковий контроль (для вільного вибору – залік) включатиме тестові завдання.

2 НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Для варіанту вивчення дисципліни як вибіркового компоненту різних освітніх програм магістерського рівня

Змістовий модуль 1. Базові положення концепцій сталого розвитку бізнесу (Environmental, Social & Governance)

Тема 1. Сталий розвиток (sustainable development) та ESG - стратегії (environmental, social & governance) бізнесу: суть та ключові компоненти

Концепції сталого розвитку (sustainable development) та ESG (environmental, social & governance) для бізнесу: суть концепцій, розуміння подібності та відмінності концепцій; історія розвитку; принципи і кодекси поведінки для сучасного ведення бізнесу в контексті сталого розвитку.

Цілі сталого розвитку та основні компоненти їх забезпечення. Національний огляд Цілей в Україні та світі.

Тема 2. Екологічні аспекти концепції сталого розвитку (ESG)

Основні екологічні проблеми, з якими стикається сучасний бізнес: зміна клімату, забруднення навколишнього середовища, виснаження та нестача природних ресурсів.

Суть та особливості забезпечення екологічної складової сталого розвитку: організаційно-управлінська структура регулювання природоохоронних відносин і функції управління в природоохоронній сфері на різних ієрархічних рівнях; інструментарій державного екологічного управління, регулювання та менеджменту в Україні, в країнах Європейського Союзу та світі.

Методи і інструменти управління екологічними аспектами бізнесу: особливості впровадження в промисловості екологічно спрямованих технологій, програм циркулярної економіки та проектів раціонального природокористування (використання відновлюваних джерел енергії, переробка відходів, охорона біорізноманіття тощо).

Системи управління ризиками: ISO 31000, COSO ERM. Підходи до відстеження та управління ESG-ризиками (методика їх ідентифікації, оцінки, моніторингу та контролю).

Тема 3. Соціальні аспекти концепції сталого розвитку (ESG)

Ключові положення корпоративної соціальної відповідальності: основні соціальні проблеми, з якими стикається сучасний бізнес (соціальна відповідальність, трудові права, охорона праці та забезпечення безпеки виробництва); методи і інструменти управління соціальними аспектами бізнесу (корпоративна соціальна відповідальність, соціальні програми для працівників, соціальні проекти та програми; системи соціальної відповідальності (ISO 26000, GRI, SA8000)).

Особливості впровадження соціально орієнтованих проектів та програм у бізнесі: дотримання трудових прав, забезпечення безпечних умов праці, підтримка місцевих громад.

Змістовий модуль 2. Інструментарій та тренди забезпечення сталого розвитку (ESG-стратегії) в Україні та світі

Тема 4. Корпоративне управління: організаційно-управлінські аспекти ESG та кодекс поведінки

Компоненти та метрики корпоративного управління ESG.

Заходи на засадах інструментарію «business performance management» (BPM); Agile управління та Lean; адаптація бізнесу до екологічно спрямованих та соціально орієнтованих змін, підвищення операційної ефективності для забезпечення сталого розвитку.

Роль лідерства у впровадженні сталого розвитку бізнесу.

Комунікація про прогрес бізнесу у досягненні Цілей сталого розвитку.

Кодекс поведінки ESG: забезпечення реалістичності та прозорості ESG-звітів, які висвітлюють результати та досягнення у сфері екології, соціальної відповідальності та корпоративного управління бізнесу в Україні та світі; сучасні тренди прояву та протидії гринвошингу (Greenwashing) - оманливої тактики передачі хибного враження (або оманливої інформації) про екологічність продукції і бізнесу.

Тема 5. Впровадження ESG-стратегії (екологічні, соціальні та корпоративні управлінські практики)

Впровадження ESG-стратегії (екологічні, соціальні та корпоративні управлінські практики). визначення цілей, аналіз ситуації, розробка заходів, впровадження, моніторинг, методики оцінки ефективності ESG-стратегії.

Особливості впровадження проєктів сталого розвитку та програм відповідального підприємництва підприємствами (промисловими підприємствами) ESG-стратегій в Україні і світі. Вплив впровадження ESG-стратегій на бізнес.

Тема 6. Напрями трансформації бізнесу для забезпечення сталого розвитку

Останні тренди та огляд прогресу бізнесу у досягненні Цілей сталого розвитку.

Порядок дій з включення сталого розвитку в операційну діяльність бізнесу з врахуванням змін в дозвільній документації бізнесу (закони, підзаконні акти, стандарти ISO 14001, EMAS, ISO 14064, міжнародні угоди) та інструментах забезпечення сталого розвитку (екологічне нормування; екологічний контроль; екологічний менеджмент; екологічний моніторинг; облік і звітність щодо охорони атмосферного повітря; охорони водних ресурсів; правозастосовна і судова практика управління відходами).

Екологічно спрямовані інновації, проєкти циркулярної економіки та програми соціальної відповідальності бізнесу в Україні та світі: умови, перешкоди та перспективи впровадження та регулювання заходів ESG - стратегій підприємств, механізми забезпечення раціонального використання ресурсів (у т.ч. проєктів «зеленої економіки» підприємств промисловості, енергозбереження гірничо-металургійного комплексу).

Цифрова трансформація бізнесу для забезпечення сталого розвитку.

3 ОБСЯГ І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами для освітніх програм, в яких вивчення дисципліни є обов'язковим

Не передбачено

3.2 Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами в разі вибору даної дисципліни як елементу індивідуальної освітньої траєкторії

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	В т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Базові положення концепцій сталого розвитку бізнесу (Environmental, Social & Governance)						
1	Сталий розвиток (sustainable development) та ESG - стратегії (environmental, social & governance) бізнесу: суть та ключові компоненти:	24	4	4		16
2	Екологічні аспекти концепції сталого розвитку (ESG):	28	6	6		16
3	Соціальні аспекти концепції сталого розвитку (ESG):	26	6	4		16
Змістовий модуль 2. Інструментарій та тренди забезпечення сталого розвитку (ESG - стратегії) в Україні та світі:						
4	Корпоративне управління: організаційно-управлінські аспекти ESG	16	4	4		8
5	Впровадження ESG - стратегії (екологічні, соціальні та корпоративні управлінські практики):	22	4	4		14
6	Напрями трансформації бізнесу для забезпечення сталого розвитку	34	6	8		20
Усього годин		150	30	30	0	90

Тут і далі: Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

3.3 Перелік практичних (лабораторних) робіт

тема	Назва або опис змісту практичної роботи
1	Процедура планування та впровадження заходів проєктів і сталого розвитку. Державна та грантова підтримка ініціатив сталого розвитку. Базовий інструментарій підготовки логічної матриці для проєкту сталого розвитку державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Бюджетування та проєктне фінансування екологічно спрямованих проєктів сталого розвитку ДФРР
2	Інструментарій аналізу екологічних аспектів бізнесу. Моделювання існуючого стану бізнес-процесів для планування програм та проєктів підвищення екологічної безпеки. Аналіз статистичних даних індикаторів сталого розвитку, аналіз умов, перешкод та факторів впливу, створення прогнозів щодо перспектив «зеленого курсу» промисловості в світі та в Україні, зокрема в галузі зеленої металургії
3	Планування заходів, проєктів та програм сталого розвитку: етапи, їх ресурсне забезпечення і бюджетування
4	Планування впровадження та реалізації систем корпоративного управління ESG. Заходи підвищення операційної та екологічної ефективності на засадах інструментарію «business performance management» (BPM); Agile управління та Lean; адаптація бізнесу до змін і вимог сталого розвитку. Процедура реалізації проєкту сталого розвитку в сучасних стандартах та інструментах проєктного менеджменту.
5	Процедура впровадження ESG стратегії в сучасних стандартах та інструментах впровадження, обліку, експертизи, моніторингу і контролю
6	<p>Порядок дій з включення сталого розвитку в операційну діяльність бізнесу з врахуванням змін в дозвільній документації бізнесу (закони, підзаконні акти, стандарти ISO 14001, EMAS, ISO 14064, міжнародні угоди) та інструментах забезпечення сталого розвитку: екологічне нормування; екологічний контроль; екологічний менеджмент; екологічний моніторинг; облік і звітність щодо охорони атмосферного повітря; охорони водних ресурсів; правозастосовна і судова практика управління відходами.</p> <p>Екологічно спрямовані інновації, проєкти циркулярної економіки та програми соціальної відповідальності бізнесу в Україні та світі: умови, перешкоди та перспективи впровадження та регулювання заходів ESG - стратегій підприємств, механізми забезпечення раціонального використання ресурсів (у т.ч. проєктів «зеленої економіки» підприємств промисловості, енергозбереження гірничо-металургійного комплексу).</p> <p>Цифрова трансформація бізнесу для забезпечення сталого розвитку.</p> <p>Аналіз трендів розвитку концепції ESG (environmental, social & governance) та сталого розвитку (sustainable development): процедури і механізми регулювання та управління в рамках забезпечення циркулярної економіки; складання прогнозів щодо основних компонент забезпечення сталого розвитку в Україні та світі.</p>

3.4 Перелік розрахункових, аналітичних, графічних та ін. індивідуальних завдань

№ з/п	Опис індивідуального завдання
1	Порядок дій з включення ESG - компонент забезпечення сталого розвитку в операційну діяльність бізнесу: аналіз умов та середовища впровадження заходів ESG проєкту / програми ; визначення мети і планування задач, ресурсів, команди, бюджету та ходу виконання робіт; визначення метрик обґрунтування доцільності проєкту.
2	Розробка процедури впровадження ESG програми: управління змінами та ризиками проєкту сталого розвитку, аналіз результатів

4 ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ

4.1 Розподіл балів за контрольними точками та графік їх виконання

Для варіанту вивчення дисципліни як вибіркової

Види контр. точок	Тижні								Всього
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Робота на практичних заняттях			5	5		5		5	20
Складання індивідуальних завдань				20				20	40
Модульні контрольні роботи				20				20	40
Всього									100

4.2 Зміст та вимоги до контрольних точок

Назва контрольної точки	Опис контрольної точки, порядок її проходження та отримання балів
Робота на практичних заняттях	<p>Оцінка за роботу на практичному (семінарському) занятті оголошується наприкінці заняття і може бути оскаржена одразу ж.</p> <p>Мах 5 балів за вправу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – студент дав пряму і релевантну відповідь на поставлене питання з використанням обґрунтованого посилання на теоретичний матеріал та варіації зміни відповідь на зміну вхідних умов, в т.ч. у вигляді додаткових запитань / зміг стисло формалізувати вербально сутність проблеми за ситуацією, ідентифікувати ключові складові і пріоритети вирішення, запропонував логічне розв'язання (3 бали); – оцінка ініціативності у роботі над проблемою, логічності та структурованості відповіді, здатності комунікувати у команді та під впливом негативних факторів, в т.ч. під тиском викладача та/або групи, вміння вести дискусію та бути критичним та самокритичним (2 бали)
Виконання індивідуального завдання	<p>Кожне індивідуальне завдання передбачає підготовку звіту у вигляді файлу *.docx, або *.pdf розміщується у відповідному розділі дисципліни в Moodle і перевіряється протягом тижня після завершення терміну подачі. Оскарження оцінки може бути здійснене на останньому практичному занятті модуля.</p> <p>Мах 20 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – студент підготував звіт за ситуаційним завданням, в якому: правильно визначив проблеми, комплекс факторів, які могли вплинути на їх виникнення, обґрунтував своє бачення теоретичними концепціями або моделями, виконав необхідні розрахунки (в разі потреби), представив висновок або власне бачення виходу з проблеми і окреслив можливі перспективи і обмеженість такого рішення; звіт структуровано, викладено діловим, науковим або публіцистичним стилем української ; звіт містить комплексну, логічну і оригінальну пропозицію проблематики ситуаційного завдання аж до міждисциплінарного підходу; студент під час презентації звіту демонструє володіння термінологічним апаратом, відповідає на запитання, здатний швидко адаптувати позицію під зміни у вихідному ситуаційному завданні (10-20 балів) – використання штучного інтелекту (ШІ) не забороняється, оскільки пропозиції відомих застосунків ШІ суттєво залежать від обміркованої постановки питання і уточнюючих питань; однак в разі, якщо відповідь, отримана з використанням ШІ, не є комплексною або не відповідає за стилем і викладеними позиціями іншим частинам есе або завдання, містить очевидно неправдиву інформацію, то оцінка за цим критерієм знижується (5 - 10 балів)
Модульні контрольні роботи	<p>МКР виконуються в Moodle під час останнього практичного заняття в модулі за 1 годину 10 хвилин. В разі неявки або неможливості виконання МКР з поважних причин на таке заняття допускається відкриття виконання МКР за погодженням з викладачем в інший час асинхронно.</p> <p>Кількість спроб не обмежується, однак обмеження по часу виконання МКР залишається.</p> <p>Кожна модульна контрольна робота включає блок тестових завдань з матеріалу модуля (мах 20 балів). Тестові завдання являють собою тести множинного вибору з однією вірною відповіддю.</p> <p>Тести оцінюються за співпадінням з правильною відповіддю.</p>

Додаткові зауваження:

– студент може оскаржити отримані оцінки в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)) та Положенням про політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій ([Академічні політики : Polytechnic \(metinvest.university\)](#));

– оцінки, отримані за роботу на практичних заняттях, не можуть бути відпрацьовані або покращені, окрім процедури оскарження, оцінки за інші види поточного контролю можуть бути покращені за індивідуальною домовленістю з викладачем;

– викладач не має права знижувати оцінку за індивідуальне завдання або модульну контрольну роботу, якщо вони не були складені вчасно, однак в разі, якщо така робота була оцінена пізніше, ніж момент завершення теоретичного навчання у семестрі, то відповідна оцінка не враховується у рейтингу здобувачів освіти.

4.3 Форма підсумкового контролю. Порядок визначення підсумкової оцінки

	Варіант вивчення як обов'язкової	Варіант вивчення як вибіркової
Форма підсумкового контролю	- Не передбачається	Залік, тобто підсумкова оцінка вставляється як сума оцінок поточного контролю без проведення додаткових контрольних заходів
Умови допуску до підсумкового контролю	- Не передбачається	якщо сума оцінок за поточний контроль за семестр становить менше 60 балів, необхідно відпрацювати відповідні види контролю поточної успішності до звершення теоретичного навчання
Порядок визначення підсумкової оцінки	Для варіанту заліку: <ul style="list-style-type: none">– якщо протягом семестру за результатами поточного контролю здобувач освіти набрав менше 60 балів, то під час екзаменаційної сесії йому надається змога отримати/покращити власний результат з усіх видів поточного контролю, крім активності на навчальних заняттях;– в разі, якщо протягом семестру за результатами поточного контролю або в процесі покращення власних результатів здобувач освіти набрав більше 60 балів, йому виставляється фактична сума балів і оцінка «залік», в іншому випадку – «незалік».	

Відповідність між прийнятими в університеті шкалами оцінки наведена в таблиці.

Бальна шкала	Рівні	Характеристика	Традиційні шкали	
			Іспит	Залік
90-100	A	Студент демонструє видатний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Відмінно	Залік
82-89	B	Студент виявляє вищий за середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні незначні помилки	Добре	
75-81	C	Студент виявляє середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні деякі значущі помилки		
67-74	D	Студент виявляє задовільний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях наявні суттєві помилки	Задовільно	
60-66	E	Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати вивчення навчальної дисципліни	Незадовільно	Незалік
35-59	FX	Низка запланованих результатів навчання не досягнуті. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом		
0-34	F	Результати навчання відсутні або критично низькі		

4.4 Особливі підходи до визнання результатів навчання

– В разі, якщо дисципліна є обов'язковою для здобувача освіти, і він засвоїв повністю або частково відповідні програмні результати навчання під час отримання освіти на попередніх або такому ж рівні, то кредити та оцінка з дисципліни може бути перезарахована в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)). Консультацію з даного питання можна отримати у викладача, куратора або гаранта освітньої програми, завідувача кафедри, за якою закріплено цю дисципліну;

– В разі, якщо здобувач освіти обрав цю дисципліну як дисципліну вільного вибору, не зважаючи на той факт, чи вивчалася вона раніше, оцінка та кредити з цієї дисципліни не перезараховуються;

– В разі, якщо здобувач освіти хотів би самостійно вивчити певні курси з проблематики економічної теорії (наприклад, Coursera, Udemy або інших платформ, в т.ч. платформ відкритих курсів вітчизняних та/або закордонних університетів), то 1) доцільно звернутися до списку рекомендованих вебресурсів або проконсультуватися з викладачем на предмет релевантності самостійно знайденого освітнього ресурсу програмі дисципліни; 2) в разі успішності опанування такого курсу, яке підтверджується сертифікатом або іншим способом, такому здобувачу у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного контролю;

– В разі, якщо здобувач освіти реалізував певний вид наукової роботи (тези, стаття, результативна участь у студентській олімпіаді тощо), то у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у

неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного або навіть підсумкового контролю; консультацію з питань визнання результатів неформальної та інформальної освіти можна отримати в уповноваженої особи від кафедри, яка викладає дисципліну; перелік таких осіб можна знайти за посиланням [Студентам : Polytechnic \(metinvest.university\)](#).

5 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові

1. Навчально-методичний комплекс дисципліни. Курс «Сталий розвиток (Environmental, Social & Governance)». Електронна система дистанційного навчання MOODLE ТОВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА». URL: <https://learning.mipolytech.education/mc/index.php/usr/login/login>
2. Гринів Л. Економіка сталого розвитку : тексти лекцій. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 105 с.
3. Стратегії сталого розвитку : навч. посіб. / В. В. Добровольський та ін. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с. URL: <https://salo.li/53aaFBc>.
4. Управління сталим розвитком промислового підприємства: теорія і практика : колективна монографія / за ред.: В. Г. Воронкової, Н. Г. Метеленко. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 588 с. URL: <https://salo.li/1e646a7>.
5. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації : монографія. Київ : ІЕП НАН України, 2019. 304 с. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/Harazishvili_monograf_2019-ost.pdf.
6. Впровадження технологічних процесів у сталеплавильному виробництві на принципах Індустрії 4.0 та сталого розвитку: проекти та програми. *ECOBUSINESS. Екологія підприємства* : Живий журнал : веб-сайт. URL: <https://ecolog-ua.com> (дата звернення: 16.09.2024).

Додаткові

1. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти : посібник / С. В. Берзіна та ін. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 134 с. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/images/page/2018-04-02-01.pdf>.
2. Бояринова К., Бичковська А. Проблеми та перспективи впровадження екологічних інновацій на підприємствах. *Підприємство та інновації*. 2020. № 14. С.19–24. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/14.4>.
3. Бараненко І. Декарбонізація промисловості в Україні. *Зелені рішення як пріоритет корпоративної соціальної відповідальності* : матеріали круглого столу (16 травня 2023 р. Дніпро), Дніпро. 2023. С. 20–29. URL: <https://philpapers.org/archive/VNHWLT.pdf#page=21>.
4. Венгерська Н. Формування зеленої корпоративної культури підприємств сталеварної промисловості в контексті смартизації та декарбонізації виробництва. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. 6 с. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-102>.

5. Галушкіна Т. П., Грановська Л. М., Кисельова Р. А. Екологічний менеджмент та аудит : навчальний посібник. Херсон : Олді+, 2020. 456 с.
6. Гурочкіна В. В., Будзинська М. С. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. №5. С. 52–64. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/328113907.pdf>.
7. Зелені технології у промисловості : монографія / І. А. Василенко та ін. Дніпро : Акцент ПП, 2019. 366 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/5/7/5-7-buk2.pdf>.
8. Клименко М. Проблеми та перспективи розвитку інструментів декарбонізації економіки України. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 2022. № 1 (91). С. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2022.1.7>.
9. Латишева О. В. Формування системи управління екологічною складовою сталого розвитку промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06. Краматорськ, 2017. 342 с. URL: <https://dspace.mipolytech.education/handle/mip/478>.
10. Латишева О. В., Ровенська В.В. Сталий розвиток України та країн пострадянського простору: екологічні та соціальні індикатори. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 4 (15), С. 190-199.
11. Latysheva O., Rovenska V., Smyrnova I., Nitsenko V., Balezentis T., Streimikiene D. Management of the sustainable development of machine-building enterprises: a sustainable development space approach. *Journal of Enterprise Information Management*. 2020. Vol. 34 Issue 1. P. 328-342.
12. Латишева О. В., Підгора Є. О., Касьянюк С. В., Візіров В. Е. Природно-техногенна безпека та екологічна безпека: суть, індикатори оцінювання, роль у формуванні стратегії національної безпеки держави. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. №1(59). С.1 45-161.
13. Латишева О. В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3 (53). С. 126-130.
14. Латишева О. В., Касьянюк С. В., Мілявський М. Ю. Дослідження стану екологічної безпеки та рівня екологічної сталості регіонів України. *Економіка і Фінанси*. 2018. № 6. С. 50-61.
15. Латишева О. В. Особливості правового забезпечення екологічної політики в системі впровадження стратегії сталого розвитку України. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2018. №4 (16). P. 35-41.
16. Латишева О. В. Екологічні інвестиції: сучасний стан та перспективи їх впровадження в Україні для забезпечення сталого розвитку держави . *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 59-65.
17. Макурін А., Макуріна О. Реалізація соціально-екологічної безпеки територіальних громад на основі декорбанізації об'єктів промисловості. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 1 (06). С. 37–42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-6-7>.
18. Мельник О., Руда М. Циркулярна економіка: політика ЄС щодо сталого розвитку та конкурентоспроможності : ілюстрований конспект лекцій. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/f4b18bb4-f3f2-4413-8207-5e4e37da2e52/Circular_Economy_EU_ilustrative_handbook.pdf.
19. Орловська Ю. В., Чала В. С., Глущенко А. В. Політика ЄС щодо зеленої економіки та інновацій : підручник / за заг. ред. Ю. В. Орловської. Дніпро : ПДАБА. 2023. 193 с. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2023/02/Pidruchnyk-Polityka-YES.pdf>.

-
20. Підвищення конкурентоспроможності ЄС: циркулярна економіка : монографія / за ред.: О. Є. Кузьміна, О. Г. Мельник, Н. І. Горбаль. Львів : Міські інформаційні системи, 2021. 190 с.
 21. Екологічна безпека та економіка : монографія / М. І. Сокур та ін. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. 240 с.
 22. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти : підручник / І. Л. Якименко та ін. Київ : НУХТ, 2022. 337 с.
 23. Тубольцев Л. Г., Чайка О. Л., Бабаченко О. І. Перспективи розвитку металургійного виробництва в Україні за рахунок використання нових технологій. *Фундаментальні та прикладні проблеми чорної металургії*. 2023. № 37. С. 4–25. DOI: <https://doi.org/10.52150/2522-9117-2023-37-4-25>.
 24. Проривні технології в економіці і бізнесі (досвід ЄС та практика України у світлі III, IV і V промислових революцій) : навчальний посібник / за ред.: Л. Г. Мельника, Б. Л. Ковальова. Суми : Сумський державний університет, 2020. 180 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79621/3/Proryvni_tekhnolohii.pdf.
 25. Розробка повної форми заявки : практичний посібник : проект ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку України». URL: https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.2_Manual_Developing_Full_Application_Form_UA.pdf.
 26. Сокур М. Еко-інновації для сталого розвитку: сучасний стан, механізми фінансування та проектна діяльність. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 4. С. 84–91. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-11>.
 27. Скоробогатова Н. Є. Концептуальні засади формування сталого розвитку суспільства в контексті індустрії 4.0. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2019. № 16. С. 388–400. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182748>.
 28. Шевченко А. В. Стратегічні пріоритети екомодернізації у промисловості України у контексті подолання глобальних економічних викликів і реалізації цілей сталого розвитку. *Проблеми економіки*. 2021. № 4 (50). С. 79–84. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-79-84>.
 29. Шкрабак І. В., Латишева О. В., Шевченко Н. Ю. Управління матеріальними ресурсами в бізнес - процесах гірничо-металургійних компаній на засадах Performance Management. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 3 (69). С.66-73.
 30. Циркулярна економіка : навчальний посібник / Т. І. Шевченко та ін. Суми : Університетська книга, 2022. 220 с.
 31. Noviaristanti S., Ong Hway Boon. Sustainable Future: Trends, Strategies and Development : proceedings of the 3rd conference on managing digital industry, technology and entrepreneurship, (comdite 2022), Bandung, Indonesia, 24 May 2022. Abingdon : Routledge, 2023. 336 p. DOI: [10.1201/9781003335832](https://doi.org/10.1201/9781003335832).
 32. Brunet N. D., Longboat S. Local Communities and the Mining Industry. Economic Potential and Social and Environmental Responsibilities. Abingdon : Routledge, 2023. 207 p. DOI: [10.4324/9781003182375](https://doi.org/10.4324/9781003182375).
 33. Zhironkin S., Cehlar M. Green Economy and Sustainable Development. Basel : MDPI, 2022. 361 p. DOI: <https://doi.org/10.3390/books978-3-0365-3222-6>. URL: https://mdpi-res.com/bookfiles/book/4995/Green_Economy_and_Sustainable_Development.pdf?v=1722474132.

34. Holappa L. Challenges and Prospects of Steelmaking Towards the Year 2050. Basel: MDPI, 2021. 242 p. DOI: <https://doi.org/10.3390/books978-3-0365-2776-5>. URL: [https://mdpi-res.com/bookfiles/book/4795/Challenges and Prospects of Steelmaking Towards the Year 2050.pdf?v=1722474127](https://mdpi-res.com/bookfiles/book/4795/Challenges_and_Prospects_of_Steelmaking_Towards_the_Year_2050.pdf?v=1722474127)

Web-ресурси

1. Ecology and Administration : Unacademy : веб-сайт. URL: <https://unacademy.com/content/upsc/study-material/public-administration/ecology-and-administration/> (дата звернення: 15.09.2024).
2. Journal of Environmental Management : веб-сайт. URL: [Special issues and article collections](#) (дата звернення: 15.09.2024).
3. Green public administration can help prevent climate change : Council of Europe : веб-сайт. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/-/green-public-administration-can-prevent-climate-change> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Corporate Social Responsibility and Environmental Management : журнал : веб-сайт. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/15353966> (дата звернення: 15.09.2024).
5. Аналітика : GMK center : веб-сайт. URL: <https://gmk.center/ua/analitycs/> (дата звернення: 15.09.2024).
6. Законодавча база : Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України : веб-сайт. URL: <https://mspu.gov.ua/zakonodavcha-baza> (дата звернення: 15.09.2024).
7. Проекти енергозбереження : кейси за матеріалами веб-сайту PATRIOT-NRG. URL: <https://patriot-nrg.com/informaciyna-baza/proekty-z-energozberezhennya> (дата звернення: 15.09.2024).
8. What is ESG and Why It's Important for Risk Management? : Global Risk Management Institute : веб-сайт. URL: <https://grm.institute/blog/what-is-esg-and-why-its-important-for-risk-management/> (дата звернення: 15.09.2024).
9. ESG Advisory Services : BPM : веб-сайт. URL: <https://www.bpm.com/services/advisory/business-transformation/environmental-social-governance/> (дата звернення: 15.09.2024).
10. Harvard Business Review : веб-сайт. URL: <https://hbr.org/sponsored/2022/06/developing-esg-strategy-is-hard-but-executing-it-is-even-harder> (дата звернення: 15.09.2024).
11. Вступ до проектів соціальних інновацій : ВУМ online : веб-сайт. URL: <https://vumonline.ua/course/social-innovation-projects/> (дата звернення: 15.09.2024).
12. Прозора енергетика : ED-ERA : веб-сайт. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5127> (дата звернення: 15.09.2024).
13. Бізнес: Сталий розвиток : Дія : веб-сайт. URL: <https://business.diia.gov.ua/courses/biznes-stalij-rozvitok> (дата звернення: 15.09.2024).
14. Environmental Policy and Economics : OCW.mit.edu : веб-сайт. URL: <https://ocw.mit.edu/courses/14-42-environmental-policy-and-economics-spring-2011> (дата звернення: 15.09.2024).
15. Що таке зелена металургія? : Green steel : веб-сайт. URL: <https://greensteel.com.ua/zelena-metalurgiya/shho-take-zelena-metalurgiya/> (дата звернення: 31.07.2024).
16. Металургія : Міжнародний портал з енергозбереження : веб-сайт. URL: <https://patriot-nrg.com/galuzi/metalurgiya> (дата звернення: 15.09.2024).

-
17. Соціальні звіти : METINVEST : веб-сайт. URL: <https://metinvestholding.com/ua/responsibility/socialreports> (дата звернення: 15.09.2024).
 18. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України : веб-сайт. URL: <https://mspu.gov.ua/> (дата звернення: 15.09.2024).
 19. Законодавча база : Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України : веб-сайт. URL: <https://mspu.gov.ua/zakonodavcha-baza> (дата звернення: 15.09.2024).
 20. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2024).
 21. Міністерство фінансів України : веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 15.09.2024).
 22. Міністерство економіки України : веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2024).
 23. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України : веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2024).
 24. Kortext : веб-сайт. URL: <https://kortext.com/> (дата звернення: 15.09.2024).
 25. Research4life : веб-сайт. URL: <https://portal.research4life.org/> (дата звернення: 15.09.2024).
 26. Інституційний репозитарій ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» : веб-сайт. URL: <https://dspace.mipolytech.education/home> (дата звернення: 15.09.2024).
 27. Центральна державна науково-технічна бібліотека гірничо-металургійного комплексу України : веб-сайт. URL: <http://cgntb.dp.ua/> (дата звернення: 15.09.2024).
 28. Бібліотека ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» : фахові періодичні видання відкритого доступу (за спеціальностями) : веб-сайт. URL: <https://metinvest.university/page/fakhovi-periodychni-vydannia-vidkrytoho-dostupu> (дата звернення: 15.09.2024).

4 АКАДЕМІЧНІ ПОЛІТИКИ

Як член спільноти Технічного університету «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» Ви маєте дотримуватися певних стандартів та академічної політики:

– **Академічна недоброчесність** вигляді академічного плагиату; фабрикації; фальсифікації; списування обману; хабарництва; необ'єктивного оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання – прямо заборонено (докладніше про це – у Положенні про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ТОВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»); і в разі виявлення – **відповідний захід контролю (контрольну точку) буде оцінено в 0 балів за з наступним повідомленням декану факультету та голові комісії з академічної доброчесності Університету.**

– В разі випадку надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання студент може оскаржити процедури оцінювання за процедурами, передбаченими Положенням про організацію освітнього процесу (розділ 10).

– Матеріали в рамках курсу, захищені авторським правом, можуть бути використані лише тільки здобувачами освіти, яким призначено даний курс і для цілей, пов'язаних з цим курсом і не можуть поширюватися.

– Спілкування з однокурсниками та викладачем має бути професійним та ввічливим.

– Очікується, що Ви перевірятимете всі Ваші письмові повідомлення, включаючи поштові повідомлення та повідомлення у MS Teams на коректність змісту та мови.

– Університет прагне підтримувати середовище, вільне від дискримінації або дискримінаційних домагань, спрямованих на будь-яку людину або групу в межах своєї спільноти - здобувачів освіти, співробітників або відвідувачів.

Докладніше про академічні політики стосовно етичності поведінки, академічної доброчесності та протидію булінгу можна дізнатися за посиланням: [Академічні політики - Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university)